

SAKSBEHANDLER
Maria Samudrika Lytomt

INNVALGSTELEFON

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
20/04017-3

DERES REF.
20/01093-1

DERES DATO

ARK. Sakarkiv

VÅR DATO
03.06.2020

2.2.1

Sysselemanden på Svalbard
Postboks 633
9171 LONGYEARBYEN

Att:

Kapp Wijk - Nordfjorden - Nordre Isfjorden nasjonalpark - Svalbard ID 93086. Vedtak om dispensasjon for tiltak i automatisk fredet kulturminnelokalitet med sikringszone - Sjøbua, Gammelhytta/Oxsaashytta og utedo jf. sml § 44 første ledd

Vi viser til brev datert 22.04.2020 fra Sysselemanden med søknad om dispensasjon for tiltak på automatisk fredete kulturminner på Kapp Wijk - Nordfjorden, Nordre Isfjorden nasjonalpark.

Myndighet

Riksantikvaren har etter svalbardmiljøloven § 44 første og fjerde ledd anledning til å avgjøre om tiltak som berører hhv. automatiske og vedtaksfredete kulturminner kan iverksettes.

Vedtak

I medhold av svalbardmiljøloven § 44 første ledd gir Riksantikvaren tillatelse til Sysselemanden for å gjennomføre tiltak i automatisk fredet kulturminnelokalitet og på automatisk fredete kulturminner Gammelhytta/ Oxsaashytta ID 93086-1, Utedoen ID 93086-3 og Sjøbua ID 93086-4.

1. Gammelhytta/ Oxsaashytta ID 93086-1
  - A) Fundamenter
  - B) Tak
  - C) Vinduer
  - D) Dører
2. Utedoen ID 93086-3
  - A) Gjennoppføring av bygningen
3. Sjøbua ID 93086-4.
  - A) Fundamenter
  - B) Yttervegger – primærkonstruksjon
  - C) Yttervegger – kledning og overflater
  - D) Dekker – primær konstruksjon
  - E) Tak

F) Trapper og ramper (utvendig)

Riksantikvaren innvilger de elleve (11) omsøkte tiltakene i sin helhet slik det er redegjort for i beskrivelsen under, beskrevet i søknad samt vedlagte prosjektbeskrivelser av SMS/v Arild Teppen datert 17.02.2020, 20.02.2020 og 14.04.2020.

Vilkår for tiltaket:

Dersom tiltakene fører til at bygningene blir ytterligere berørt, eller at tiltaket gjennomføres på en annen måte enn slik det er beskrevet, skal Riksantikvaren varsles. Det samme gjelder dersom rydde- og registreringsarbeidene blir mer omfattende enn antatt eller det oppstår tvilstilfeller om hva som kan fjernes. Riksantikvaren avgjør snarest mulig om arbeidet kan fortsette og fastsetter ev. nye vilkår for dette.

Vedtaket er gyldig i 3 år fra mottakelsen. Fristen kan, dersom det foreligger særlige grunner, forlenges etter søknad.

Tiltaket skal dokumenteres underveis i arbeidende og ved ferdigstilling. Dokumentasjon med beskrivelse, evt. skisser og foto skal sendes i kopi til Riksantikvaren. Sysselmannen er selv ansvarlig for innlegging og oppdatering av tilstandsgrad i Askeladden.

Bakgrunn for søknaden

Sysselmannen søker om dispensasjon etter lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven) § 44 første ledd, jf. § 45 andre ledd, for tiltak som berører automatisk fredet kulturminnelokalitet med sikringssone.

Kulturmiljøet Kapp Wijk består av flere generasjoner fangsthistorie, hvorav 4 av 6 bygninger er automatisk fredet. 3 av de automatisk fredete bygningene har stort behov for istandsetting og reparasjoner grunnet svekket tilstand som følge av bl.a. klimaendringer og isbjørnskader.

1. *Gammelhytta/ Oxaashytta, ID 93086-1:*

Hytta gjennomgikk en omfattende istandsetting med bl.a. utbedring av store råteskader i 2005. I etterkant har bygningen utviklet store setningsskader. Per 2019 ser det ut til at ytterveggene på hytta er på vei til å synke ned i grunnen, gulvene er skeive og deleveggene i bislaget presser bul på taket. Sannsynligvis skyldes dette at permafrosten tiner under ytterveggene, og at massene på stedet da får for dårlig bæreevne slik at veggene synker. I løpet av vinteren 2020 har bygget også fått omfattende bjørneskader på tak, vegger, knuste og ødelagte vinduer og ødelagt ytterdør.

2. *Utedoen ID 93086-3*

Ved befaring av innmeldt isbjørnskader på Kapp Wijk vinteren 2020, ble det oppdaget at utedoen er borte. Sannsynligvis er den slått ned av bjørn. Byggets tilstand er ukjent utover at det ikke lenger er stående. Forhåpentligvis finnes restene under snøen.

3. *Sjøbua, ID 93086-4*

Det har i lengre tid vært behov for istandsetting av Sjøbua, og i 2016 var bygningen gjenstand for nødreparasjon. Harald Soleim som er fangstmann på Kapp Wijk meldte fra

om sjøbuas akselererende forfall, og på bakgrunn av dette ble det foretatt en tilstandsregistrering høsten 2019.

Berørte kulturminner

Tiltaket berører den automatisk fredete fangstlokaliteten Kapp Wijk Askeladden ID 93086, som omfatter fire automatisk fredete kulturminner, med tilhørende sikringszone:

- Eldstehytta ID 93086-1
- Gammelhytta/ Oxaashytta, ID 93086-2
- Utedo, ID 93086-3
- Sjøbua, AskeladdenID 93086-4

Fangstlokaliteten inngår som del av et større kulturmiljø knyttet til norsk og russisk fangst. Kulturmiljøet fatter en norsk hovedstasjon med bistasjoner, som fremdeles er i bruk, og russetufter. Bistasjonene vitner om fangstmannens utnyttelse av terrenget. Alle bistasjonene har ikke vært benyttet samtidig. Kapp Wijk som kulturmiljø er ett av stedene hvor det er mulig å bevare strukturen i hele fangstfeltet, og stedet illustrerer godt utviklingen av fangsthyttene fra det svært enkle til det mer behagelige. Stedet har stor opplevelsesverdi med sin lange fangsttradisjon samt høy bruk og kildeverdi. Kulturmiljøet Kapp Wijk med bistasjoner er blant de 100 prioriterte kulturminnene i gjeldende kulturminneplan for Svalbard.

Første bygg på Kapp Wijk, kjent som «Eldstehytta», ble bygd av Nils Pedersen og Johan Nilsen i 1908 for Claus Andersen fra Tromsø. Den kjente fangstmannen Arthur Oxaas tok i bruk Kapp Wijk for første gang i 1923-24 og deretter fra 1934 og frem til evakuering under krigen i 1941. I 1936 giftet han seg med Anna Andreassen og førte da opp ny hytte som han ferdigstilte i oktober 1937. Dette er bygningen som i dag omtales som Gammelhytta/Oxaashytta. Samtidig førte han også opp en utedo. Utedo er uvanlig for fangsthyttene på Svalbard, og det er grunn til å anta at utedoen var en tilpasning som følge av ekteskapet. Også på bistasjonen Hagahytta, som ekteparet brukte mye på sommerstid, ble det satt opp en utedo. Disse utedoene må kunne betraktes som en del av den kvinnelige fangsthistorien på Svalbard, og er de to siste originale automatisk fredete utedoene som vi har kjennskap til.

Bygningen kjent som «Sjøbua» på Kapp Wijk er det ikke funnet skriftlige kilder som tilser når og hvem som oppførte. Det finnes et bilde tatt av A. Hoel i 1936 der sjøbua fremdeles ikke er bygget. I boka «Svalbard er min verden» fra 1955 nevner Oxaas (s.194) at han har et hus nede ved stranden med to rom hvor han oppbevarer redskap. Med bakgrunn i dette er det sannsynlig å anta at det er Oxaas som har bygd sjøbua en gang etter 1936, og at den har blitt benyttet som lager for redskap m.v.

Omsøkte tiltak

1. Gammelhytta/ Oxaashytta, ID 93086-1:

Det søkes å utbedre skader for å sikre bygningen mot forfall, i tillegg å etablere ekstra bjørnesikring. Omsøkte tiltak A-D:

A) Fundamenter

1. Gulvene nivelleres.

2. Dersom det viser seg at hytta har synket mer enn 4-5 cm, fjernes den utvendige moldbenken ned til pukklaget og bygget jekkes opp tilnærmet horisontalt. Torv som fjernes tas vare på og legges tilbake etter utbedringen.
3. Isolering med trefiberisolasjonsplater av moldbenken for å forhindre videre nedsynking i terreng. Det isoleres med 10cm isolasjon med 15 cm jordoverdekning.

B) Tak

1. Eksisterende takpapp skiftes i sin helhet, eventuell gammel papp som er bevart under det nyeste papplaget beholdes under nytt papplag. Eksisterende papplekter gjenbrukes med samme plassering som før.
2. Årsak til svank finnes og utbedres
3. Avrevet luftehatt repareres og monteres

C) Vinduer

1. Vinduer repareres. Manglende deler lages som kopi. Nytt valset glass kittes inn med linoljekitt.
2. Vinduslemmene repareres, evt. erstattes med kopi dersom enkelte er fullstendig ødelagt.
3. Etablering av ekstra bjørnesikring. Plater av 15mm kryssfiner tilpasses mellom utvendig vinduslister og holdes på plass av beslag i flattstål. Plata vil være montert mellom vinduslem og vindu og er ikke synlig når vinduslemmene er på og de fjernes sammen med lemmene når hytta er i bruk.

D) Dører

1. Dør mellom bislag og hovedrommet repareres. Manglende treverk erstattes med nytt. Nytt treverk males i samme farge som resten av døra (eksisterende deler av døra som gjenbrukes males ikke).
2. Ødelagt ytterdør repareres. Manglende treverk erstattes med nytt.

2. *Utedoen ID 93086-3*

Det søkes om å gjenreise/rekonstruere bygningen, med mål om mest mulig gjenbruk av eksisterende materialer. Ved behov suppleres det med nye materialer. Foto av bygningen fra bl.a. 2005, 2016 og 2019 brukes som grunnlag for rekonstruksjonen.

3. *Sjøbua, ID 93086-4*

Det søkes å utbedre skader for å hindre videre forfall og tap av kulturminnet. Omsøkte tiltak A-F:

A) Fundamenter

1. Pelene graves frem for kontroll. Råteskadete peler utbedres ved skjøting evt. erstattes der pelen er kort eller hvor skaden er svært omfattende.
2. Bygget jekkes opp i henhold til referansebilde fra 1971. Løsnet bunnsvill festes. Masser fylles tilbake rundt pelen. Hvis pelen står grunt, vil det bli vurdert om det er behov for å legge en pute under pelen for å øke bæreevnen. På alle nye materialer under terreng brukes 100% furu kjerneved.
3. Isolering med trefiberisolasjonsplater av pelerekkene for å forhindre opptining av permafrosten, 10cm tykt og 90 cm bredt isolasjonsfelt med 15 cm jordoverdekning.

B) Yttervegger; primærkonstruksjon

1. Etter at bygget er jekket til riktig posisjon, spikres alle festepunktene på nytt.

C) Yttervegger; utvendig kledning og overflater

1. Knekte panelbord repareres med lask på innsiden. Manglende bord letes etter på stedet og monteres. Evt. erstattes med nye bord. Bilder fra 1971 og 2007 hvor alle bordene på veggen er på plass brukes som grunnlag for nye bord. Kledningen går over og løse bord festes. Det brukes blank spiker på all utbedring av kledning.

D) Dekker; primærkonstruksjon

1. Nedbøyning i bjelkelaget utbedres og jekkes til rett posisjon.
2. Gulvbjelker i tilbygg mot øst løftes opp til opprinnelig posisjon og spikres til pelen.

E) Tak

1. Det er usikkert hvor gammel takpappen er, men den er noe slitt. Med tanke på byggets beliggenhet ønskes det å bruke anledningen til å skifte takpappen når en har mannskap og utstyr på plass. Det øverste papplaget fjernes, eventuelt eldre papplag beholdes under ny papp. Klemlekter demonteres og monteres på samme sted.

F) Trapper, ramper (utvendig)

1. Rampa er i kraftig forfall og mye av den delen som går ned til sjøen er forsvunnet. Pelene til rampa har store setninger. Delen av rampa som står foran nordveggen til bygget repareres til den stand som vises på bilder fra 1960 og 1971. Peler graves løs, rettes opp og isoleres på samme måte som resten av bygget. Bjelkene som nærer rampegulvet spikres til pelene på nytt. Eventuelle råteskadde bord i rampegulvet skiftes ut.
2. Forfallsforsinkende vedlikehold på rampa ned mot sjøen. Pelene som står igjen graves løs og rettes opp. Eksisterende bjelker spikres på fast på nytt. Det er ikke ønskelig å rekonstruere denne delen av rampa.

I tillegg til de bygningsmessige arbeidene, ønsker Sysselmannen å dokumentere dagens situasjon på Kapp Wijk gjennom dronebilder, samt en «rydding» og registrering av løse kulturminner som har tilknytning til fangstvirksomheten på Kapp Wijk, hvorav gjenstander eldre enn 1946 er automatisk fredet etter sml. Kap V.

Vurdering

Sysselmannens vurdering

Sysselmannen vurderer at det er behov for å gjøre tiltakene beskrevet under og tilrår søknaden, med anbefaling om at det stilles krav om dokumentasjon av de utførte tiltakene.

Riksantikvarens vurdering

Den fredete fangstlokaliteten Kapp Wijk inngår som del av et større kulturmiljø og er blant de 100 prioriterte kulturminnene i gjeldende kulturminneplan for Svalbard. Sporene etter norsk overvintringsfangst er godt representert blant de prioriterte kulturminnene og disse er igjen meget godt ivaretatt. Hytter fra ulike perioder er restaurert og holdes i god stand. Kapp Wijk står i ei særstilling som kulturminne da den har hatt lang, kontinuerlig bruk i nåtid, og bærer ei lang fortidshistorie med kjente skikkelser som Arthur Oxaas knyttet til seg.

Riksantikvaren slutter seg til Sysselmannens vurdering. Det foreligger behov, til dels kritiske, for å hindre forfall og tap av kulturminner. Istandsettingsprosjektet er i tråd med antikvariske prinsipper samtidig som det ivaretar stedspesifikke behov som bjørnesikring. Sysselmannen har de seneste årene sett en økende tendens til bjørneskader på denne type kulturminner, og det er viktig at det gjøres forebyggende tiltak for å best mulig sikre kulturminnene mot denne type skader. Vi støtter også Sysselmannens vurdering om bruk av 100% furu kjerneved i alle nye materialer under terreng, selv om det ikke er brukt dette opprinnelig. Hensikten er å øke levetiden på reparasjonen, noe som er av særlig betydning på Svalbard der mange kulturminnene ligger på steder med begrenset tilgjengelighet og redusert mulighet for tilsyn og vedlikehold.

På grunn av at bygget ligger i en nasjonalpark ønsker Sysselmannen å gjøre et forsøk med trefiberisolasjonsplater. En slik isolasjon er biologisk nedbrytbar og vil på lang sikt brytes ned, i motsetning til mineralull eller plastisolasjon som ikke brytes ned og kan bli et fremtidig forurensningsproblem i nasjonalparkene. Bruk av trefiberisolasjon på denne måten er ikke vanlig, men sysselmannen ønsker å skaffe seg erfaring i om dette kan være en mulig løsning for bygninger i nasjonalparkene. Riksantikvaren støtter også Sysselmannens vurdering i ønske om å gjøre forsøk med denne type materiale for isolasjon. Dette vil kunne gi verdifull kunnskap som er overførbart til et stort antall kulturminner på Svalbard.

Riksantikvaren synes det er positivt at Sysselmannen vil dokumentere dagens situasjon gjennom dronebilder, samt en «rydding» og registrering av løse kulturminner som har tilknytning til fangstvirksomheten på Kapp Wijk. Vi støtter vurderingen av at det er hensiktsmessig å kartlegge hva som er automatisk fredet og hva som er kommet til i nyere tid, under «Solheim-perioden». Tiltaket vurderes ikke som søknadspliktig slik det er beskrevet i søknaden, da det ikke medfører fjerning av løse gjenstander som er automatisk fredet. Gjennom «rydding» og fjerning av nyere elementer (slik det fremgår av fotodokumentasjonen) vil tiltaket føre til bedre forståelse og opplevelse av kulturminnet, både hytta og øvrige løse gjenstander. Det vises for øvrig til vilkår for vedtaket der det fremgår at dersom rydde- og registreringsarbeidene blir mer omfattende enn antatt eller det oppstår tvilstilfeller om hva som kan fjernes så skal Riksantikvaren varsles.

Riksantikvaren anser at de omsøkte tiltakene ligger innenfor rammen for hva det kan dispenseres for etter svalbardmiljøloven § 44 første ledd.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages Klima- og miljødepartementet, jf. forvaltningsloven § 28. En eventuell klage stiles til Klima- og miljødepartementet, men sendes Riksantikvaren innen 3 - tre - uker fra mottakelsen av dette brev, jf. forvaltningsloven § 29.

Vennlig hilsen

Linda Veiby (e.f.)
seksjonssjef

Maria Samudrika Lytomt
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift